

1. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

COVID-19'un ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla'dır. İş yerleri, çalışanlar ve müşterilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler.

İş yerlerinin girişine/görünür bir yerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili bilgilendirici afişler (el yıkama, sosyal mesafe, maske kullanımı) asılmalı ve aşağıdaki önlemler alınmalıdır. İş yerlerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.

- Kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Bu, kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.

- İş yeri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

- Çalışan ve müşteri dahil iş yerinin büyüklüğü ve özelliğine göre metrekare (4/6/8/10 metrekareye 1 kişi) başına kişi sayısı planlanarak içeriye müşteri alınmalıdır;

- 4 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: Ayakkabı ve çanta satışı yapan esnaflar, bakkallar, büfe, kantin ve bayiler, kasap, manav, kuruyemişçi, balıkçı ve diğer gıda satış yerleri, kitap ve kırtasiye mağazaları, konfeksiyon, giyim mağazaları ve tuhafiyeler, kuyumcu, bijuteri ve saatçiler, oyuncak mağazaları, terzi, ayakkabı tadilat işletmeleri, kuru temizlemeciler, beyaz eşya ve mobilya mağazaları, kozmetik ve parfümeri mağazaları, akaryakıt istasyonları, elektronik ve telekomünikasyon mağazaları, elektrik, su, doğalgaz vb. tesisatçılar

- 6 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: Spor salonları ve fiziksel aktivitelerin yapıldığı diğer yerler

- 8 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: Müzeler, AVM'lerdeki iş yerleri, market ve süpermarketler

- 10 metrekareye 1 kişi olacak iş yerleri: AVM ve plazalar

- İş yeri girişinde/içeride uygun yerlerde müşteriler tarafından kullanılmak üzere el antiseptiği veya en az %70'lik alkol içeren kolonya bulundurulmalıdır.

- El antiseptiğinin doluluk durumu belirli aralıklarla kontrol edilmeli ve her zaman dolu olması sağlanmalıdır.

- İş yerlerine maske takılarak girilmeli ve içeride maske takılması sürdürülmelidir.

- İş yerlerine misafir alınmamalıdır.

- Müşterilerin ürünlerle el temasını engelleyecek önlemler alınmalıdır.

- Personeli korumak için mümkünse tezgâhlar ve müşteri alanı arasına şeffaf bir bariyer yerleştirilmelidir.

- İş yeri içerisinde müşterilerin su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir.

- Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.

- Müşterilerden tercihen temassız ödeme yapmaları istenmelidir.

- İş yerlerinin kafeteryaları ve kantinlerinde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.

- İş yerleri içinde bulunan ofislerde Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [ofislerde alınacak korunma önlemleri](#) ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

• İş yerlerinin temizliğinde, iş yerlerinin havalandırılmasında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan "[COVID-19 Kapsamında Klima/İklimlendirme Sistemlerinde Alınacak Önlemler](#)"e uygun hareket edilmelidir.

2. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE PERSONELE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

• İş yerinde 10 ve daha fazla personel çalışıyorsa COVID-19'dan sorumlu bir personel görevlendirilmelidir.

• Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

• Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

• COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir.

• Personelin tümü kuralına uygun olarak ağız ve burnu kapatacak şekilde maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken eller yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.

• Müşteri ile en az 1 metre sosyal mesafe korunmalıdır. Müşteriye ürünün tanıtılması, gösterilmesi gibi mesafenin korunamadığı durumlarda tıbbi maskeye ek olarak yüz koruyucu da kullanılmalıdır.

• Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. EL hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.

• Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için, temizlik personeli, bulaşık yıkayanlar, et ve et ürünleri ile paketlenmemiş gıda satışında çalışan personel haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir. Personel eldivenli iken herhangi bir yere dokunmamalıdır.

• Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

• Personel dinlenme alanlarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan [kantin ve kafeteryalarla ilgili uyarılar](#) dikkate alınmalıdır.

• Güvenlik görevlileri için "Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi"nde yer alan güvenlik görevlileri ile ilgili uyarılar dikkate alınmalıdır.

3. COVID-19 KAPSAMINDA İŞ YERLERİNDE MÜŞTERİLERE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN GENEL ÖNLEMLER

• Müşterilerin iş yerinin girişinde görünür bir yere asılmış olan ve içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeyi okuması sağlanmalıdır. Bu bilgilendirme afişinde; ateşi 38 °C'dan yüksek olanlarla öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı gibi belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya teması olanlar içeri alınmayacağı, COVID-19 belirtileri olanların da sağlık kurumuna gitmeleri gerektiği bilgileri yer almalıdır.

• Müşterilerden iş yerine grup halinde girmemeleri istenmelidir.

• Müşteri iş yerine girdiğinde alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'ük alkol içeren kolonya kullanmalıdır.

• Müşteriler, diğer müşteriler ve çalışanlar ile aralarındaki sosyal mesafeyi korumaları hususunda uyarılmalıdırlar.

• Müşteriler iş yerlerinde ağız ve burnu tamamen kapatacak şekilde kuralına uygun maske takmazdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kuranımı kurallarına uyulmalıdır.

• Müşteriler satışa sunulan paketi olmayan ürünlere seçme amacıyla dokunmamak, iş yerinde bu konuda alınan önlemlere uyulmalıdır.

• Müşteriler iş yeri içinde mecbur kalmadıkça yüzeylere ve ürünlere dokunmamalıdır. Dokunulduğunda el antiseptiği veya en az %70'ük kolonya kullanılmalıdır.

4. KURUM İÇİ DÜŞÜK KATILIMLI TOPLANTILARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kamu kurum ve kuruluşları ile özel iş yerlerinde yapılan kurum içi düşük katılımlı toplantılar önlem alınmadığı takdirde COVID-19 bulaş açısından risklidir. COVID-19 bulaşma riskini en aza indirmek için aşağıdaki önlemlere uyulmalıdır.

4.1. Genel Önlemler

- Toplantılar, temastan kaçınmak amacıyla mümkün oldukça telekonferans yöntemiyle yapılmalıdır.
- Toplantı için mümkünse doğal havalandırması olan (pencereli) odalar tercih edilmelidir.
- Merkezi havalandırma sistemleri bulunan toplantı odalarının havalandırması doğal hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalı, klima ve vantilatör kullanılmamalıdır.
- Toplantı salonu ve salon girişinde COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve toplantı salonunda uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- Toplantı sırasında su haricinde herhangi bir şey yenilip içilmemelidir.
- Toplantı süreleri mümkün olduğunca kısa tutulmalı, toplantının uzaması durumunda ara verilmeli ve pencereler açılarak ortam havalandırılması yapılmalıdır.
- Toplantı salonlarının temizliği günlük olarak yapılmalı ve salonlar düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- Toplantı salonlarının temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, kolların dayanıldığı yerler, masalar, sandalye kolçakları) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 Litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- Yüzeylerin dezenfeksiyonu için; virüslere etkinliği gösterilmiş etken maddeleri içeren ve Sağlık Bakanlığı tarafından verilen 'Biyosidal Ürün Ruhsatı' bulunan yüzey dezenfektanları da kullanılabilir.
- Temizlik yapan personel tıbbi maske ve eldiven kullanmalıdır.
- Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmali, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

4.2. Toplantı Salonu ve Katılımcılara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

- Toplantı salonuna görevli personel dahil 4 metrekareye 1 kişi düşecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- Toplantı salonunda oturma düzeni her yöne en az 1 metre sosyal mesafe olacak şekilde sağlanmalıdır.
- Toplantıya katılacak kişiler toplantı boyunca mutlaka maskelerini uygun şekilde takmak ve toplantı başkanı katılımcıların toplantı boyunca maskelerini çıkarmamaları konusunda uyarıda bulunmalıdır.

- Toplantı salonunun girişinde el antiseptiği bulunmalı, kişiler toplantı salonuna girerken ve çıkarken el antiseptiği kullanılmalıdır.

- Mümkün oldukça belge ve evraklar bilgisayar sistemleri üzerinden işlem görmeli, e-imza kullanılmalıdır. Islak imza gereken durumlarda evrak sabit kalmalı ve sırayla sosyal mesafe gözetilerek evrak imzalanmalıdır. Kişiler evrakları imzalarken şahsi kalemlerini kullanmalı ve bu kalemler ortaklaşa kullanılmamalıdır.

- Toplantıdan sonra tüm katılımcıların adları ve iletişim bilgileri en az 14 gün saklanmalıdır. Bir veya daha fazla katılımcı toplantıdan sonraki 14 gün içinde COVID-19 belirtileri gösterdiğinde bu uygulama il/ilçe sağlık müdürlüğü yetkililerinin temashıları izlemelerine yardımcı olacaktır.

- Eğer toplantıda bulunan biri, toplantı sonrası COVID-19 tanısı alırsa Temaslı değerlendirilmesi yapılırken, COVID-19 pozitif kişinin semptom başlangıcından önceki 48 saatten itibaren temashıları değerlendirmeye alınmalı ve bu durum tüm katılımcılara bildirilmelidir. Bu kişiler maske takarak işe devam etmeli, 14 gün boyunca COVID-19 ile ilişkili olabilecek belirtiler yönünden kendilerini izlemelidir. Bu süre içerisinde COVID-19 belirtileri gösterenler il/ilçe sağlık müdürlükleri tarafından Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan COVID-19 Rehberine göre yönetilmelidir.

- Toplantı salonlarının temizliği ofis ve iş yerlerinin genel temizliğine uygun olarak yapılmalıdır.

5. GIDA SANAYİ VE ÜRETİM TESİSLERİ İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İlgili işletmeler:

- Gıda Sanayi ve Üretim işletmeleri kapsamında belirtilen iş kolları:
- Un ve Unlu Ürünler (Un fabrikaları, makarna ve bisküvi fabrikaları)
- Şeker ve Şekerli Gıdalar » Süt ve Süt Ürünleri » Et ve Et Ürünleri
- Çay
- Konserve ve salça (Konserve ve salça fabrikaları)
- Bitkisel Yağlar
- Tütün ve Alkollü İçkiler

Gıda Sanayi ve Üretim Tesisleri çalışan sayısının fazla olması, uzun süreli yakın mesafede çalışma koşulları nedeniyle COVID-19 bulaşma riskinin yüksek olduğu işletmelerdir. COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu virüsü taşıyan kişinin konuşma, öksürme ve hapşırma sırasında ortaya çıkan damlacıklar yolu ile olur. Damlacıklarla kirlenen yüzeylerle temas eden ellerin ağız, burun ya da gözlere dokunulması ile de hastalık bulaşabilir. Virüs besinlerde çoğalmadığından gıda ürünleri ve paketlenmiş gıdalar aracılığı ile hastalık bulaşması mümkün görülmemektedir. Gıda sağlığı ve güvenliği ile ilgili tüm mevzuat geçerli olmak kaydıyla bu doküman COVID-19'a kapsamında alınacak önlemleri içermektedir.

5.1. İşletmelere Yönelik Önlemler

- İşletmelerin girişine ve görünür uygun yerlerine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- İşletmelere misafir alınmamalıdır.

5.2. Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler

İşletmelerde bulunan ofislerde "[COVID-19 Kapsamında Ofis ve Benzeri İş Yerlerinde Alınması Gereken Önlemler](#)"e uyulmalıdır.

5.3. Üretim Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

- İşletmelerde sosyal mesafeyi koruyacak şekilde çalışma planı oluşturulmalıdır.
- Çalışanların sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- Kolay ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Görevli personel maske takmalıdır.

5.4. Paketleme Alanlarında Alınması Gereken Önlemler

Genel olarak COVID-19 virüslerinin cansız yüzeylerde bulunabileceği gösterilmiş olmakla birlikte hastalık oluşturacak miktarda bulunmaması nedeniyle paket veya kargo ile bulaş beklenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Hastalık Korunma ve Kontrol Merkezi gibi sağlık kuruluşlarının da bu konuda kısıtlaması yoktur.

- Kolay ulaşılabilir alanlarda el antiseptiği bulundurulmalıdır.

- Bu alanlarda çalışanların sosyal mesafe kuralına (en az 1 metre) uymaları sağlanmalıdır.
- Görevli personel maske takmalıdır.

5.5. Asansörlerde Alınması Gereken Önlemler

Asansörlerin kullanımı sınırlandırılmalı, kapasitesinin üçte biri sayıda kişinin binmesine izin verilmeli ve bu sayı asansör girişinde belirtilmelidir. Asansör içerisinde sosyal mesafeyi korumak amacıyla kişilerin durması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir.

5.6. Yemekhane Alınması Gereken Önlemler

- Yemekhane girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- Yemekhane masalar ve sandalyeler arası mesafe en az 1 metre olacak şekilde (tercihen 2 metre) düzenleme yapılmalıdır.
- Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; yemek saatleri gruplara göre belirlenmeli ve mümkün ise aynı kişilerin aynı masada yemek yemeleri sağlanmalıdır. Çay içme molalarında da benzer kurallara dikkat edilmelidir.
- Mümkünse, yemeklerin ve içeceklerin tek kullanımlık kumanya şeklinde dağıtılmalıdır.
- Yemek öncesinde ve sonrasında ellerin bol su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca yıkanması ve tek kullanımlık havlu ile ellerin kurulanması gibi kişisel hijyen kurallarının uygulanmasına imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
- Baharat, kürdan, tuz, kaşık, çatal, bıçak, bardak vb. malzemelerin tek kullanımlık olacak şekilde sunulması sağlanmalıdır.
- Yemekhane görevlileri kişisel hijyen kurallarına uygun davranmalı ve maske takmalıdır.
- Masada yeme ve içme dışında maske takılmalıdır.

5.7. Dinlenme Odaları, Soyunma Odalarında Alınması Gereken Önlemler

- Bu alanların girişine el antiseptiği konulmalıdır.
- Sosyal mesafeyi sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- Temaslı takibinin kolay yapılabilmesi için; çay içme molaları gruplandırılarak ve farklı saatlerde yapılmalıdır.
- Sık sık havalandırılmalıdır.
- Özellikle sık temas edilen yüzeyler (kapı, dolap kolları ve askılar) başta olmak üzere su ve deterjanla temizlenmelidir.
- Çalışanların iş elbiseleri ile günlük kıyafetlerinin başkaları ile temas etmeyecek şekilde farklı yerlerde saklanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılmalıdır.

5.8. Yatakhanelerde Alınması Gereken Önlemler

- Yatakhane girişlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Yatakhanelerde sosyal mesafe korunmalıdır.
- Yatakhanelerde yatak ya da ranzalar en az 1 metre aralıklarla yerleştirilmelidir.
- Yatak ya da ranzaların yan yana olanlarının bir baş bir ayakucu şeklinde konumlandırılması sağlanmalıdır.
- Yatakhaneler yeterli ve düzenli şekilde havalandırılmalıdır.
- Çalışan sayısına göre yeterli sayıda tuvalet/banyo olanağı sağlanmalıdır.

5.9. Banyo ve duşlarda Alınması Gereken Önlemler

- İşletmede duş yerleri ve tuvaletlerde sosyal mesafe kuralına dikkat edilmelidir.
- Duş bataryası, musluk, sabunluk vb. elle kullanım yerine sensörlü olanların kullanımı teşvik edilmelidir.
- Duş ve tuvaletler sık aralıklarla mümkünse her kullanımdan sonra dezenfekte edilecek şekilde planlama yapılmalıdır.
- Tuvalet ve Lavabolarda su, sıvı sabun, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu ve çöp kutusu bulundurulmalıdır.
- Duş, kabin ve tuvaletler kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılmalıdır.

5.10. Mescidlerde Alınması Gereken Önlemler

COVID-19 el teması ve solunum salgılarıyla bulaşmaktadır. Bu nedenle salgın devam ederken mescidlerin mümkünse kullanılmaması önerilir, normale dönüş sürecinde aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- Mescid girişinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Mescide girerken maske takılmalı ve namaz esnasında da maske çıkarılmamalıdır.
- Vakit namazları bireysel kılınmalıdır. Mescid içerisinde kalabalık oluşturulmamalıdır.
- Abdest alırken ve namaz kılarken sosyal mesafeye (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalıdır.
- Mescid içerisindeki Kur'an-ı Kerim dahil diğer kitaplar kilitli dolaplarda bulundurulmalı, ortak kullanımı önlenmelidir.
- Ortak kullanımda olan tesbih, takke, rahle vb kaldırılmalıdır.
- Seccade kişiye özel olmalıdır.
- Mescid en az günde bir defa temizlenmeli ve sık sık havalandırılmalıdır.

5.11. Servis Araçlarında Alınması Gereken Önlemler

- Servis araçları özellikle sık temas edilen yüzeyleri başta olmak üzere su ve deterjanla temizlenmelidir.
- Servis olarak kullanılan araçların girişlerine el antiseptiği konulmalıdır.
- Serviste sürücü ve çalışanlar maske takmalıdır.
- Servis araçlarının taşıma kapasitesi sosyal mesafe (en az 1metre) göz önüne alınarak planlanmalıdır.
- Servislerle transferi yapılan çalışanların servislerde yan koltuk boş kalacak ve arka arkaya gelinmeyecek şekilde çapraz düzende oturtulması sağlanmalıdır.
- Servislerin her sefer sonrası temizliği yapılmalıdır.
- Ambulansı olan işletmelerde ambulansın dezenfeksiyonu için Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberinde yer alan kurallar geçerlidir.

5.12. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- İşletmelerde COVID-19 kontrolü amacıyla sorumlu bir görevli belirlenmelidir. Bu kişi "İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu" tarafından belirlenen tercihen hekim veya sağlık personeli olmalıdır. Bu

koşulun sağlanmadığı durumlarda işveren veya temsilcisi tarafından belirlenen bir çalışan COVID-19 hastalığı konusunda bilgilendirilmeli ve görevlendirilmelidir.

- Çalışanlara COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri konusunda eğitim verilmelidir.

- Çalışanlar arasında en az 1 metre sosyal mesafe olması sağlanmalıdır.

- Çalışanların tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirmelidir. Yeni maske takılırken el antiseptiği kullanılmalıdır.

- El hijyenine dikkat edilmelidir. Eller sık sık yıkanmalıdır. Ellerde görünür kirlilik olduğunda en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda ve ellerde görünür kirlilik yoksa alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir. Lavabolarda sabun ve kolay erişilebilir yerlerde alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.

- Bu işletmelerde el yıkama gerekliliği nedeniyle ulaşılabilir yerlerde Lavabo olması sağlanmalıdır. Gıda işleme alanlarında eldiven kullanımı gereklidir. Bu durumda eldivenler sık sık değiştirilmeli, eldivenle yüz, göz, ağız, burun ve çevreye dokunulmamalıdır. Eldiven kullanımı el temizliği yerine geçmez. Yapılan iş, eldiven kullanımını gerektirmiyorsa, COVID-19'dan korunmak amacıyla eldiven kullanılmamalıdır. Eldiven kullanımı gereksiz bir güven hissi oluşturarak el yıkama sıklığını azaltabilir ve ellerle bulaşma riskini artırabilir.

- Çalışanların iş yerinde kullandıkları kıyafetlerini günlük olarak değiştirmeleri sağlanmalıdır.

- Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateşi 38 °C'dan yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan çalışanlar işletmenin COVID-19 sorumlusu tarafından, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, işletmenin COVID-19 sorumlusu tarafından, tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.

- İşletmede COVID-19 tanısı alan bir çalışan olduğunda, işletme COVID-19 sorumlusu tarafından, il/ilçe Sağlık Müdürlüğüne bilgi verilmelidir.

- Temaslı takibine yönelik işlemlerde il/ilçe Sağlık Müdürlüğü personeline gereken her türlü kolaylık sağlanmalıdır.

- COVID-19 tanısı alan personelin işe dönüşü COVID-19 rehberine göre il/ ilçe Sağlık Müdürlüğü önerileri doğrultusunda gerçekleştirilmelidir.

5.12.1. Güvenlik Görevlilerini Korumaya Yönelik Önlemler

Güvenlik görevlileri, COVID-19 açısından düşük ve orta riskli alanlarda çalışmaktadır.

Bir metreden uzak temas (Düşük riskli çalışma alanı)

Güvenlik görevlilerinin yüz yüze temas olasılığını azaltmak için camlı kabinlerde bulunmaları önerilir. Böyle bir imkan yoksa, kuruma giriş yapanlarla güvenlik görevlileri arasında en az 1 metre mesafeyi sağlayacak şekilde düzenleme yapılmalıdır. 1 metreden uzak durulacaksa sadece tıbbi maske yeterlidir.

Bir metreden yakın temas (Orta riskli çalışma alanı)

Üst araması yapılacaksa 1 metreden yakın temas olasılığı vardır. Aşağıdaki kişisel koruyucu ekipmanları kullanması sağlanmalıdır.

Tıbbi maske ve gözlük/yüz koruyucu kullanılmalıdır. Bu ekipmanlar kişiye özeldir. Vücut salgılarıyla gözle görülür bir kirlenme olasılığı yoksa eldiven kullanılmamalıdır. El hijyeni sağlanmalıdır.

- Kişisel koruyucu ekipmanın uygun kullanımı konusunda eğitim verilmelidir. Önce maske sonra gözlük/yüz koruyucu takılır, çıkarılırken önce gözlük/ yüz koruyucu ve en son maske çıkarılır.

- Yukarıda kullanılması gerektiği belirtilen ekipmanlar, görevlinin aktif olarak görevini yaptığı süre boyunca kesintisiz olarak kullanılmalıdır. Maskeler nemlendikçe ve kirlendikçe yenileri ile değiştirilmelidir.

- Kişisel koruyucu ekipmanların giyilmesi ve çıkartılması sonrasında her seferinde uygun el hijyeni sağlanmalıdır. Eller en az 20 saniye su ve sabunla yıkanmalı veya el antiseptiği kullanılmalıdır.

- Eldivenin doğru kullanılması sağlanmalıdır. Değiştirilmeyen eldivenler mikrobik kirlenmeye yol açacağından çevreye dokunmamaya ve el hijyenine özen gösterilmelidir.

- Görevlinin dinlenmek üzere yerinden ayrılması halinde (çay, yemek vb.) kullanılan maske ve eldiven çıkartılmalı ve uygun şekilde çift poşetlenerek atılmalıdır. Gözlük/yüz koruyucu bir sonraki kullanıma hazırlık için %70'Uk alkolle temizlenmelidir.

- Görev yerine dönülürken yeni maske ve eldiven kullanılmalıdır.

5.13. İşletmelerin Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- İşletmelerin her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır.

- İşletmelerin özellikle sık dokunulan yüzeylerin (yürüyen merdiven bantları, kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri % 70lik alkolle silerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- İşletmelerde dezenfeksiyon için ULV, ozon ve dezenfeksiyon tüneli gibi yöntemler kullanılmamalıdır.

- Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp iş yerindeki çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

- Mescidde bulunan halılar su ve deterjanla temizlenmeli, mescid ve varsa abdest alınan yerlerin temizliğine dikkat edilmelidir. Abdest alınan yerlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır. Mescidler havalandırılmalıdır.

- İşletmelerin varsa kapı ve pencereleri açılarak sık havalandırılması sağlanmalıdır.

- Merkezi havalandırma sistemleri bulunan fabrika ve diğer üretim tesislerinin etkin şekilde ve dış ortamdan havalandırması sağlanmalıdır. Havalandırma sisteminin filtrelerinin kontrolleri ve değişimleri düzenli yapılmalıdır

- Merkezi havalandırma sistemleri dışındaki klima sistemleri kullanılmamalıdır.

- İşletmelerin dinlenme alanları ve iş yeri tuvalet pencereleri açık tutulmalıdır.

- İşletmelerde UV cihazı ile ortam dezenfeksiyonuna gerek yoktur.

5.14. Atık Yönetimi

İşletmelerde COVID-19 tanısı alan kişiler bulunduğunda bu kişilere ait atıklar çift poşetlenerek evsel atıklara atılır. İşletmelerde çalışanların kullandığı kişisel koruyucu ekipmanlar evsel atığa atılmalıdır. Sağlık Bakanlığı [COVID-19 atık yönetimi](#) dokümanına uygun hareket edilmelidir.

6. RESTORAN, LOKANTA, KAFE PASTANE, BÖREKÇİ, TATLICI VE İÇERİSİNDE YEME-İÇME HİZMETİ SUNAN İŞLETMELERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Bilindiği üzere, dünya Sağlık Örgütü tarafından "Pandemi" kapsamına alınan Yeni Koronavirüs (COVID-19) salgınının yayılmasının önlenmesine yönelik tedbirler kapsamında, kontrolü normalleşme süreci aşamasına geçilmiş bulunmaktadır.

Bu kapsamda, yeme-içme sektöründeki işletmelerin faaliyetlerinin güvenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi amacıyla, halen faal olan veya faaliyete geçecek olan yeme-içme tesisleri ve bünyesinde yeme-içme bulunduran tesislerde, aşağıda belirtilen önlemlerin alınması ve sürekliliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Bu tedbirler restoran, lokanta, kafeler ile içinde yeme-içme hizmet alanı bulunan dinlenme tesisleri, kitapçılar, büfe ve kantinler ile diğer işletmelerin restoran-kafe bölümleri dahil yeme-içme sektöründeki işletmeler için geçerlidir.

6.1. Genel İlkeler ve Bildirimi

- İşletmelerinin faaliyetleri sırasında, ilgili kamu kurum veya kuruluşları tarafından ilan edilmiş olan tedbirlere tam olarak uyulmalıdır.
- İşletme genelinde COVID-19 ve hijyen kurallarını/uygulamalarını kapsayan bir protokol hazırlanmalı, protokol düzenli aralıklarla değerlendirilmeli, uygulamada karşılaşılan sorunlar, getirilen çözümler ve kamu kurum veya kuruluşlarınca uygulamaya konulan tedbirler dikkate alınarak güncellenmelidir.
- Protokol kapsamında, hastalık belirtileri gösteren müşteriye personelin yaklaşımı ve uygulanacak işlemler de tanımlanmalıdır. Bunlar T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı COVID-19 rehberinin ilgili bölümünde açıklanmıştır. <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-rehberi>
- Tesis işletmecileri, tesisin tamamında sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, tesisin misafir kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda misafir kabul edilmeli ve kapasite bilgisi tesisin girişinde görülebilir bir yere asılmalıdır. Ayrıca, tesis giriş holünde veya dış cephesinde ve misafir ile personelin kolayca görebileceği genel kullanım alanlarında, tesiste uygulanan ve uyulması gereken COVID-19 tedbirleri ve kurallarının yer aldığı panolar düzenlenmelidir.
- COVID-19 tedbirlerine yönelik mutfak temizliği ve gıda güvenliği protokolü, haşere ve zararlılarla mücadele protokolü hazırlanmaydın Sorumlu personelce protokole uyulması sağlanmalıdır.

6.2. Misafir Kabulü

- Valeler tarafından eldiven kullanılmamalıdır, her araç teslim alma ve teslim etme hizmetinden önce ve sonra eller alkol bazlı el dezenfektanı ile temizlenmelidir.
- Valeler araçlara maskesiz binmemelidir.
- Misafirlere tesise girişte termal kamera veya temassız ateş ölçümü uygulamalıdır. 38 °C'den yüksek ateş ölçümlerinde, misafir işleme alınmayarak, tıbbi maske ile sağlık kuruluşuna başvurması sağlanır.
- Tesis girişlerinde el antiseptiği bulundurulur ve misafirlerin ellerini antiseptikle temizlemelerinden sonra girişleri sağlanır.

- Maskesiz müşteri içeri alınmaz. Misafirin yanında yoksa verilmek üzere maske bulundurulmalıdır, misafirlerin yeme-içme faaliyeti dışında ve masadan her kalktıklarında maske takması sağlanır.

- Asansörlerin içine 1'er metre ara ile sosyal mesafe yer işaretleri yapılarak, toplam kapasitesinin üçte birini geçmemek kaydıyla kapasitesi belirlenmeli ve yazılı/görsel bilgilendirme yapılmalıdır.

6.3. Yemek Salonu ve Genel Kullanım Alanları

- Yemek salonları, giriş alanı ve holü, ilave salonlar gibi genel alan kullanımları ve açık alanlar dahil tesisin tamamı sosyal mesafe planına uygun olarak düzenlenmelidir. Tesisin içinde veya dışarısında sıra oluşabilecek her yerde (lavabo önleri, varsa sigara içme alanları vb.) 1,5 metre ara ile sosyal mesafe işaretlemeleri yapılmalıdır.

- Sosyal mesafe ve oturma düzeni kuralları, aynı aileden (anne veya baba ile birlikte çocuklar) olan misafirler arasında uygulanmaz.

- Yemek servisi verilen masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunacak şekilde yapılmalıdır.

- Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmaz ve masa yanlarına oturma düzeni oluşturulmaz.

- Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanmalı veya karşılıklı oturma mesafesinin arttırılması amacıyla iki masa birleştirilerek kullanılmalıdır.

- Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.

- Yan yana tek kişilik oturma düzeni olan bar masası şeklindeki masalarda sandalyeler arası mesafe 1 metre olacak şekilde düzenlenmelidir. Personel ile müşterilerin doğrudan yüz yüze kaldığı bar masaları mümkünse kullanılmamalıdır. Kullanılmayan halinde personel ile müşteri arasındaki mesafe en az 1 metre olmalı, bu bölümde çalışan personeller tıbbi maske ve yüz koruyucu siperlik takmazdır. Maskeler nemlendikçe değiştirilmeli ve siperlik belirli aralıklarla uygun ürünle silinerek dezenfekte edilmelidir.

- Her masada el antiseptiği veya kolonya bulundurulmalıdır.

- Servis personeli, servis esnasında mesafe kurallarını korumaya ve temastan kaçınmaya özen gösterir.

- Açık büfe uygulaması yapılması halinde açık büfenin misafir tarafına misafir erişimini engelleyecek şekilde pleksiglas veya benzeri bariyer yapılmalı, servis ise mutfak personeli tarafından sunulmalıdır.

- Çay/kahve makinesi, su sebilleri, içecek makinesi gibi araçların kaldırılması veya misafire servis elemanı aracılığıyla servis yapılmalıdır.

- Yemek masaları ve sandalyeler, servis malzemeleri, şeker, tuz, baharat, peçete, menü gibi malzemelerin her misafir kullanımından sonra silinerek uygun şekilde temizliği ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır. Mümkünse tek kullanımlık şeker, tuz, baharat, peçete kullanılmalıdır.

- Mümkün olduğunca, temassız ödeme alınmalı, temassız post cihazı kullanılması halinde, her kullanımdan sonra cihazın %70'ük alkol ile silinerek temizlik ve dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.

- Genel kullanım alanlarının ve genel müşteri tuvaletlerinin girişlerinde, geniş salonların farklı yerlerinde el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Genel tuvaletlerin giriş kapıları mümkünse otomatik kapı sistemi olarak düzenlenmelidir. Düzenlenememesi halinde giriş kapılarının kollarının sık sık dezenfeksiyonu sağlanmalıdır.
- Tesis içerisinde çocuklara ayrılmış oyun odaları hizmete açılmaz. İşletmelerin açık alanlarındaki oyun grupları sık aralıkla dezenfektan ile silinmek şartıyla hizmete açılabilir. Bu alanlarda oyun havuzu topları gibi sürekli silinmesi mümkün olmayan küçük materyaller bulundurulmaz.

6.4. Personel

- Personelin düzenli sağlık kontrolü yapılmalı, birlikte yaşadığı kişilerin COVID-19 açısından izlenebilmesi için personelden periyodik bilgi alınmalıdır.
- Tüm personele COVID-19 salgını ve hijyen konusunda bilgi/eğitim verilmesi sağlanmalıdır.
- Personel girişinde termal kamera veya temassız ateş ölçümü yapılmalı ve el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Personele, çalışma yerine, misafirler ve ortam ile temasına uygun kişisel koruyucu ekipman (tıbbi maske, yüz koruyucu gibi) ile el antiseptiği sağlanır ve kullanımı izlenir. Bütün personel ağız ve burnu kapatacak şekilde tıbbi maske kullanmak zorundadır. Maskeler gün içinde nemlendikçe mutlaka değiştirilmelidir.
- Personel kıyafetlerinin günlük temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.
- Aynı vardiyada mümkün olduğunca aynı personelin çalıştırılmasına özen gösterilmelidir.
- Personelin soyunma-duş-tuvalet ve ortak yemek yeme, dinlenme alanları sosyal mesafe koşullarına uygun olarak düzenlenmeli, bu konuda gerekirse yer işaretleri, şerit, bariyer gibi düzenlemeler yapılmalıdır, bu alanların temizliği ve kurallara uygun şekilde dezenfeksiyonu düzenli olarak sağlanmalıdır.
- Mal tedariki veya başka sebeplerle (tamir, bakım vb.) tesise geçici olarak kabul edilen kişilerin temasının asgari düzeyde tutulmasına yönelik kurallar belirlenerek uygulanması izlenmelidir. Ayrıca, bu kişilerin sosyal mesafe kuralı korunarak ve koruyucu donanım kullanarak işlemlerini yapmaları sağlanmalıdır.
- Personelde hastalık belirtileri tespiti halinde tıbbi maske takılarak en yakın sağlık kuruluşuna başvurusu sağlanmalıdır.

6.5. Mutfak, Pişirme ve Servis Alanları

- Gıda güvenliği ve mutfak hijyeni uygulamalarının ilgili mevzuat ve yönetmeliklere uygun yapılması sağlanmalıdır.
- Gıda üretim alanına ham madde ve ürün sevklerinde ve mutfak alanında hijyen bariyerleri, sterilizasyon cihazları el ve vücut hijyeni için gerekli alet ve ekipman bulundurulmalıdır. Mutfak ve pişirme alanlarına görevli olmayan personel girememelidir.
- Bütün gıdalar kapalı dolaplarda veya üzeri kapalı şekilde saklanmalıdır.
- Çapraz bulaşmayı önlemek için, işlem görmemiş gıda maddeleri ile hazırlanmış gıdalar mutfakta birbirlerinden ayrı yerlerde muhafaza edilmelidir. Ayrıca, hiçbir gıda maddesi zeminle temas ettirilmemelidir.
- Mutfak ve ilişkili alanların, mutfakta kullanılan her türlü donanım ve ekipmanın, tezgâh ve saklama alanlarının temizlik ve hijyeni düzenli olarak sağlanmalıdır. Elle sık temas eden yüzeyler 1/100'lük çamaşır suyu ile düzenli olarak silinmelidir.

- Servis malzemeleri (tabak, çatal, kaşık, bıçak, bardak gibi) bulaşık makinasında yıkanmalıdır. mutfak personeli çalışma esnasında iş kıyafeti ve kişisel koruyucu ekipman kullanılmalı, ellerini düzenli olarak yıkamalıdır.

- Mutfakta, personelin uyması gereken kurallar ve iyi hijyen uygulamaları ile ilgili görsel/yazılı bilgilendirme yapılmalıdır.

6.6. Lavabo ve Tuvaletler

- Tuvalet alanlarına giriş kapıları otomatik kapı sistemine çevrilmelidir. Bu imkan yoksa tuvalet alanına giriş kapılarının kolları 1/100'lük çamaşır suyu ile sık sık silinmelidir.

- Tuvaletlerin zeminleri, klozetler, pisuvarlar 1/10'lük, lavabolar, musluk ve batarya başlıkları, kapı kolları 1/100'lük çamaşır suyu ile sık sık temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir.

- Tuvalet ve lavaboların temizlik saatleri kayıt edilmeli ve temizlik saatleri görünür şekilde asılmalıdır. Devamlı sıvı sabun, tuvalet kağıdı ve kağıt havlu bulundurulmalıdır.

- Temizlik yapan personel kişisel koruyucu ekipman (eldiven ve maske) kullanmalı, işlem sonrası kullanılan iş yeri çöpüne atılır, su ve sabunla en az 20 saniye el temizliği ve hijyeni sağlanmalıdır.

- Tuvaletlerde el kurutma fanları kapatılarak kullanım dışı bırakılmalı, tek kullanımlık kağıt havlular kullanılmalıdır.

6.7. Genel Temizlik ve Bakım

- Tüm alanların temizliği, yüzeyin niteliğine göre standartlara uygun ürün kullanılarak, uygun sıklıkta yapılmalı, bu uygulamaların izlenebilirlik kayıtları tutulmalıdır.

- Tesisin tamamında kapı kolları, tırabzanlar, asansör düğmeleri, elektrik düğmeleri, post cihazı, televizyon kumandası, telefon, bilgisayar klavyesi, menü, masa üstleri, tuzluk/biberlik gibi el temasının yoğun olduğu yüzeyler sık sık su ve deterjanla temizlenmeli, 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu ile dezenfeksiyonu sağlanmalı, klor bileşiklerinin zarar verdiği post cihazı, telefon, bilgisayar klavyesi gibi yüzeylerde ise %70'lik alkol bazlı ürünler kullanılarak, izlenebilirlik kayıtları tutulmalıdır.

- Havalandırma ve klima sisteminin, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi gibi araç, gereç, malzeme ve donanımın periyodik bakımları ve gerekli olanların sterilizasyonu sağlanmalıdır.

- Klima ve havalandırma sistemlerinin filtreleri periyodik olarak zamanında değiştirilir. Klimalar %100 dışarıdan temiz hava alacak şekilde çalıştırılır. Vantilatörler ise kullanılmaz. Merkezi havalandırma sistemleri bulunan tesislerin havalandırması temiz hava dolaşımını sağlayacak şekilde düzenlenir ve sık sık doğal havalandırma yapılır.

- Klima kullanımı konusunda T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı/ yayınlayacağı "Toplumda Klimaların Kullanımı" rehberine uyulmalıdır.

- Tesisteki kapalı mahallerin tamamının sıklıkla kapı ve pencereleri açılarak doğal havalandırması sağlanmalıdır.

6.8. İşletme Araçları

- Araçlarda el antiseptiği veya kolonya bulundurulur.

- İşletme araçlarına el antiseptiği ile ellerin temizliği sağlanarak binilir ve araç içinde sürekli maske takılır. Mümkünse araçların her zaman aynı personel tarafından kullanımı sağlanır.

- Aracın el teması yoğun yüzeyleri (kapı kolları, cam kumandaları, direksiyon, vites, radyo vb.) her kullanımdan sonra %70 alkol içeren ürünle dezenfeksiyonu sağlanır.

- Bu tedbirler sürece bağlı olarak zaman içerisinde güncellenecektir.

7. MİLLET KIRAATHANELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonunun ana bulaşma yolu damlacık ve temas yoluyla. Millet Kiraathaneleri kapalı alanda hizmet sunduklarından ve çalışma koşulları nedeniyle çalışanlarına ve ziyaretçilerine COVID-19 bulaşması açısından risk oluşturabilirler. Bu nedenle Millet Kiraathanelerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

Millet Kiraathanelerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kiraathane içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Millet Kiraathanelerinin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

7.1. Millet Kiraathanelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- Millet Kiraathaneleri giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.

- Millet Kiraathanelerine maske takılarak girilmeli, içeride de takılması sürdürülmelidir.

- Millet Kiraathanelerine okuma/çalışma salonundaki ve internet alanlarındaki sandalyeler aralarında en az 1 metre olacak şekilde azaltılmalıdır. Oturma düzeni yüz yüze olmamalı, karşılıklı oturma yapılacaksa çapraz oturma tercih edilmelidir. Bireyler arasında olması gereken sosyal mesafeye (en az 1 metre) dikkat edilmelidir.

- Varsa kitap ödünç alma alanlarında alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.

- Kiraathane ziyaretçileri ile çalışanlar arasında kitap alışverişi, kaynak bulma, kitap arama gibi işlemler sırasında sosyal mesafe korunmalıdır.

- SARS CoV-2'nin yüzeylerde sağ kalımını araştıran çalışmalarda kitap ve basılı materyalde virüs saptanmamıştır. Bu nedenle kitaplar için özel bir işleme gerek yoktur. Kitaplara temas öncesi ve sonrası el antiseptiği kullanılması yeterlidir.

- Her misafirin ortak kullanım kitap, dergi ve gazetelerle temasından önce ve sonra el antiseptiği kullanması sağlanmalıdır.

- Okuma/çalışma bankolarında 1 metre mesafenin korunamadığı durumlarda şeffaf materyalden oluşan bir bariyer yerleştirilerek çalışanlar ve kullanıcılar arasındaki temas önlenmelidir.

- Kullanıcıların çalışma/oturma alanlarında su dışında içecek ve yiyecek tüketmesine izin verilmemelidir. Yiyecek ve içecek tüketimi varsa kafeteryalarda veya dış alanlarda yapılmalıdır. Bu alanlarda yiyecek ve içecek tüketimine izin verilecekse "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Korunma Önlemleri Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.

- Kullanıcıların ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yöntemleri istenmelidir.

7.2. Kurslar ve Kurs/seminer Salonlarında Alınması Gereken Önlemler

Kurslar ve kurs salonları "COVID-19 Kapsamında Mesleki Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri Ve Halk Eğitim Merkezlerinde Alınması Gereken Önlemler"ne göre düzenlenmelidir.

7.3. Kafeterya Bulunması Durumunda Alınması Gereken Önlemler

Millet Kiraathanelerinde kafeteryalar açıldığında "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Korunma Önlemleri Rehberi"nde yer alan uyarılar dikkate alınmalıdır.

7.4. Millet Kiraathanesi Ziyaretçilerine Yönelik Önlemler

- Yoğunluğu önlemek adına Millet Kiraathaneleri ziyaretçileri mümkün olduğu kadar randevu ile gitmeli ve randevu saatine uymalıdır.
- İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan ziyaretçilerin kiraathaneye girmemeleri uyarısı yer almalıdır.
- Millet Kiraathanelerinde okuma salonlarında 4 metrekareye bir kişi düşecek şekilde personel ve ziyaretçi planlaması yapılmalı, içeriye alınması gereken kişi sayısı buna göre düzenlenmeli ve oturma kapasitesinin yarısını geçmemelidir.
- Diğer ziyaretçiler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre) korunmalıdır.
- Millet Kiraathanelerine girmeden önce uygun şekilde maske takılmalıdır. Bu tip yerlerde ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. Millet Kiraathanelerinin içinde ve bölümlerinde maske çıkarılmamalıdır.
- Ziyaretçi, Millet Kiraathanesine girdiğinde el temizliği için alkol bazlı el antiseptiği veya en az %70'ük alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.

7.5. Çalışanlara Yönelik Önlemler

- Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- COVID-19 tanısı alan ve tedavisi tamamlanan çalışanlar Sağlık Bakanlığı COVID-19 Rehberindeki kurallara göre yönetilmelidir. (<https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>)
- Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Çalışan personel dinlenme odalarında en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Yemek yerken ya da su/çay/ kahve içilirken, maske çıkarılacağı için bunun yapıldığı kapalı alanda aynı anda birden fazla kişinin olmaması sağlanmalıdır.

7.6. Millet Kiraathanelerinde Ortam Düzenlenmesi, Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu, Havalandırılması

• Millet Kiraathanelerinin her gün düzenli olarak temizliği yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

• Millet Kiraathanelerinin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri, sandalyeler, bilgisayar malzemeleri) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 Litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 768152-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

• Klor bileşiklerinin uygun olmadığı bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'Uk alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

• Ziyaretçiler ödeme terminalini kullanır ve dokunurlarsa hemen arkasından %70'Uk alkol ile temizlenmelidir.

• Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkatabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin 60 °C'de yıkanması önerilir.

• Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.

• Tuvaletlere tek kullanımlık kâğıt havlu ve tuvalet kâğıdı konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

• Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

• Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.

• Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

• Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kiraathanenin ve odaların havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klimalar ve vantilatör kullanılmamalıdır.

• Millet Kiraathaneleri ve odaları sık sık havalandırılmalıdır.

8. KAHVE / KIRAATHANELER İLE İLGİLİ ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Kahve/kıraathaneler müşterilerin sosyalleşmek amacı ile bir araya gelmeleri ve kalabalık olması nedeni ile COVID-19 yayılmasını önlemek için sosyal mesafeyi korumanın zor olabileceği alanlardır. Müşteriler ve çalışanlar sosyal mesafe kurallarına uymalı, kişisel hijyene dikkat etmeli ve maske kullanma kurallarına uymalıdır. Kahve/kıraathane girişine COVID-19 kapsamında alınması gereken önlemlerle ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve kahve/kıraathane içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Kahve/kıraathanelerin girişinde ve içerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

8.1. Kahve/Kıraathaneler ile İlgili Alınması Gereken Genel Önlemler

- İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici konulmalıdır. Bu kapının her iki tarafından tutturularak asılabilecek basit bir kırmızı renkli kordon ya da şerit olabileceği gibi, kasa, plastik duba gibi bir blokaj materyali de olabilir.
 - Kahve/kıraathanelerin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
 - Kahve/kıraathanelere maskesiz müşteri/ çalışan alınmamalıdır. İçerde maske takmaya devam etmelidirler.
 - İçeride ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.
 - Bulaşma riski yüksek olduğundan okey, briç, iskambil, tavla vb. oyunlar onanmamalıdır.
 - Müşterilerden tercihen temassız olmak üzere nakit olmayan ödeme yapmaları teşvik edilmelidir. Ödeme terminallerinde dokunulan yüzeyler %70'lik alkol ile temizlenmelidir.
 - Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenmelidir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
 - Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve masa yanlarına oturma düzeni oluşturulmamalıdır.
 - Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.
 - Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
 - Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında %70'ük alkolle silinmek, masa örtüsü kullanılmamalı, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilmelidir.
 - Servis personeli, servis esnasında mesafeyi korumalı ve temastan kaçınmalıdır.
 - Kişiler içeceklerini çay ocağından kendileri almamalıdır.
 - Çay/kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
 - Kahve/kıraathanelerde mutfak, çay ocağı ve servis alanları COVID-19 kapsamında Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan kafe ve restoranlar için hazırlanan kurallara göre düzenlenmelidir.
 - Kahve/kıraathanelerin işletmecileri sosyal mesafe önlemlerini almakla yükümlüdür. Genel kullanım alanlarına ve oturma düzenine ilişkin sosyal mesafe planı hazırlanmalı, kahve/kıraathanelerin müşteri kapasitesi sosyal mesafe planına göre belirlenmeli, bu kapasiteye uygun sayıda müşteri kabul edilmeli ve kapasite bilgisi kahve/kıraathanelerin girişinde görülebilir bir yere asmalıdır.

8.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 vakası veya temaslı Kahve/Kıraathaneye alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- İçeriye girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirme okunmalı ve belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- Çalışanlar ve müşteriler arasındaki sosyal mesafe korunmalıdır.
- Kahve/kıraathaneye girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçerde maske çıkarılmamalıdır.
- Kahve/kıraathaneye girerken el antiseptiği kullanılmalıdır.

8.3. Personele Yönelik Önlemler

- Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenmesi sağlanmalıdır.
- Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 vakası veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. EL hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için kahve/kıraathanelerde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

8.4. Kahve/Kıraathanelerin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- Kahve/kıraathanelerde her gün düzenli olarak temizlik yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.
- Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.
- Kahve/kıraathanelerin temizliğinde özellikle sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 Litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit cas no: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.
- Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.

• Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.

• Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.
• Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

• Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

• Tuvaletlerdeki su ve sabunlar mümkünse fotoselli olmalıdır.

• Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

• Merkezi havalandırma sistemleri bulunan kahve/kıraathanelerin havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Klima ve vantilatörler kullanılmamalıdır.

• Kahve/kıraathaneler sık sık havalandırılmalıdır.

9. DERNEK LOKALLERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve temas yoluyla bulaşmaktadır. Dernek lokalleri genellikle kapalı alanda hizmet sunmaları nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından risklidir. Bu nedenle dernek lokallerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

9.1. Dernek Lokallerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- Dernek lokallerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve lokal içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır.
- Dernek lokallerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Dernek lokallerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Dernek lokallerine maske takılarak girilmeli, lokal içinde de maske takılması sürdürülmelidir. Maskesiz gelen dernek üyeleri ve misafirleri için lokalde maske bulundurulmalıdır.
- Dernek lokalinde üyeler, misafirler ve çalışanların el hijyenini sağlamalarına yönelik olanaklar sağlanmalıdır.
- Dernek lokallerinin kapasitesi çalışanlar dahil 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmelidir.
- Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve oturulmamalıdır.
- Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kullanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi arttırılır.
- Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında deterjanlı bezle, sonrasında da %70'lik alkolle silinmelidir.
- Masa örtüsü kullanılmaz, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilir.
- Servis sadece personel tarafından yapılmalı ve servis esnasında sosyal mesafe korunmalı, temastan kaçınmalıdır.
- Çay /kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- Dernek lokallerinde yiyecek ve içecek servisi yapılıyor ise mutfak, çay ocağı ve servis alanları "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
- Yoğun ele teması olan çok sayıda materyal bulundurması sebebi ile yüksek bulaş riski bulundurduğundan dolayı kartlı ve taşlı oyunlar oynanmamalıdır.
- Dernek ve lokallerde oturma düzeni ve sosyal mesafenin korunamayacağı toplantı, eğlence vb. toplu organizasyonlar düzenlenmemelidir.
- Ödemeler tercihen temassız yöntemler ile yapılmalıdır.

- Dernek lokali giriş-çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı, düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- Ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

9.2. Dernek Üyeleri ve Misafirlerine Yönelik Önlemler

- Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya teması dernek lokaline alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- Dernek üyeleri ve misafirleri lokale girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride COVID-19 açısından uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeleri okumalı ve belirtilen kurallara uymalıdır.
- Dernek üyeleri ve misafirleri ile çalışanlar arasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- Dernek lokaline girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçeride maske çıkarılmamalıdır.
- Dernek üyeleri ve misafirlerinin el hijyenine dikkat edilmesi sağlanmalıdır. Eller yüze değdirilmemelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Dernek lokalinde yiyecek/içecek tüketilirken "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne uygun hareket edilmelidir.

9.3. Personele Yönelik Önlemler

- Personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilenebilmesi sağlanmalıdır.
- Personele giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya teması çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- Personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. EL hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
- Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için mutfak alanında bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

9.4. Dernek Lokallerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

- Dernek lokallerinde genel temizlik her gün düzenli olarak su ve deterjanla yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

- Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.

- Dernek lokallerinin temizliğinde kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi sık dokunulan yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Lavabo ve tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

- Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazıcı kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.

- Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkatabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.

- Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.

- Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

- Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

- Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.

- Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

- Kapalı alanların havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı/yayınlayacağı Klima Rehberine uyulmalıdır.

- Dernek lokalleri pencereleri açılarak sık sık havalandırılmalıdır.

10. ÇAY BAHÇELERİNDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

COVID-19 enfeksiyonu damlacık ve temas yoluyla bulaşmaktadır. Çay bahçeleri açık alanda hizmet sunmalarına rağmen yoğun talebin olması, kişiler arası sosyal mesafenin korunamaması, sık dokunulan yüzeylere temas nedeniyle COVID-19 bulaşması açısından riskler söz konusu olabilir. Bu nedenle çay bahçelerinde COVID-19 kapsamında aşağıdaki kurallara uyulmalıdır.

10.1. Çay Bahçelerinde Alınması Gereken Genel Önlemler

- Çay bahçelerinin girişine COVID-19 önlemleri ile ilgili afişler (el yıkama, maske kullanımı ve çay bahçesi içinde uyulması gereken kurallar) asmalıdır.
- Çay bahçelerinin girişinde ve içeride el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- Çay bahçelerinin giriş ve çıkışlarında sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre) uyulmalı, girişlerde kişiler sıra ile içeriye alınmalı ve sırada durulması gereken alanlar, aralarında en az 1 metre mesafe olacak şekilde yer işaretleriyle belirlenmelidir. Kalabalığın oluşmasını engellemek için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Çay bahçelerine maske takılarak girilmeli, çay bahçesinde de maske takılması sürdürülmelidir. Maskesiz gelen müşteriler için maske bulundurulmalıdır.
- Çay bahçesinde müşterilerin ve çalışanların el hijyenini sağlamalarına yönelik olanaklar sağlanmalıdır.
- Çay bahçelerinin kapasitesi çalışanlar dahil 4 metrekareye bir kişi olacak şekilde belirlenmelidir.
- Masalar arası mesafe her yönden 1,5 metre, yan yana sandalyeler arası 60 cm olacak şekilde düzenlenir. Grup halinde gelen müşteriler için masa birleştirmeleri yapıldığı takdirde diğer masalarla aradaki 1,5 metre mesafe korunmalıdır.
- Masalarda sadece karşılıklı oturma düzeni sağlanmalıdır. Masa yanlarına sandalye konulmamalı ve oturulmamalıdır.
- Karşılıklı oturmada masa eni 70 cm'den küçük masalarda çapraz oturma düzeni uygulanır veya iki masa birleştirilerek kuşanılır, böylece karşılıklı oturma mesafesi artırılır.
- Bütün masa düzeni kuralları masa şekline bakılmaksızın (kare, dikdörtgen veya daire) her masa için uygulanır.
- Masa/sandalyeler her müşteri sonrasında deterjanlı bezle, sonrasında da %70'lik alkolle silinmelidir.
- Masa örtüsü kullanılmamalı, kullanılıyorsa her yeni müşteri grubu öncesinde temiz olanı ile değiştirilmelidir.
- Servis sadece personel tarafından yapılmalı ve servis esnasında sosyal mesafe korunmalı, temastan kaçınmalıdır.
- Çay /kahve ve diğer içeceklerin servisinde kullanılan bardaklar su ve deterjanla yıkanmalıdır.
- Çay bahçelerinde yiyecek ve içecek servisi yapılıyor ise mutfak, çay ocağı ve servis alanları "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne göre düzenlenmelidir.
- Yoğun ele teması olan çok sayıda materyal bulundurması sebebi ile yüksek bulaş riski bulundurduğundan dolayı kartlı ve taşlı oyunlar oynanmamalıdır.
- Çay bahçelerinde oturma düzeni ve sosyal mesafenin korunamayacağı toplantı, eğlence vb. toplu organizasyonlar düzenlenmemelidir.

- Müşterilerin ödeme ihtiyacı olduğunda tercihen temassız ödeme yöntemleri ile yapmaları istenmelidir.
- Çay bahçelerinin giriş ve çıkışına pedallı ve kapaklı çöp kutusu konulmalı ve düzenli olarak boşaltılmalıdır.
- Ortak kullanım amacıyla gazete, dergi vb. bulundurulmamalıdır.

10.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- Ateş, öksürük, burun akıntısı, solunum sıkıntısı belirtileri olan, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çay bahçesine alınmamalıdır. Tıbbi maske takılarak sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- Müşteriler çay bahçesine girmeden görünür bir yere asılmış olan içeride COVID-19 açısından uyulması beklenen kuralları açıklayan bilgilendirmeleri okumalı ve belirtilen kurallara uymalıdır.
- Müşteriler ile çalışanlar arasında sosyal mesafe korunmalıdır.
- Çay bahçesine girmeden önce maske takılmalıdır. Bu tip yerler ve genel olarak toplum içinde bez maske takılması yeterlidir. Bunu yaparken bez maske kullanımı kurallarına uyulmalıdır. İçeride maske çıkarılmamalıdır.
- Müşterilerin el hijyenine dikkat edilmesi sağlanmalıdır. Eller yüze değdirilmemelidir. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Çay bahçesinde yiyecek/içecek tüketilirken "COVID-19 Kapsamında Restoran, Lokanta ve Kafelerde Alınması Gereken Önlemler Rehberi"ne uygun hareket edilmelidir.

10.3. Personele Yönelik Önlemler

- Çalışan personelin COVID-19'un bulaşma yolları ve korunma önlemleri hususunda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.
- Çalışanlara giriş kapısında ateş ölçümü yapılmalıdır. Ateş ölçen personel tıbbi maske ve yüz koruyucu kullanılmalıdır. Ateşi 38 °C'den yüksek olanlar içeri alınmamalıdır. Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı belirtileri olan / gelişen, COVID-19 tanısı alan veya temaslı çalışanlar tıbbi maske takılarak COVID-19 yönünden değerlendirilmek üzere sağlık kurumuna yönlendirilmelidir.
- Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmeli, değiştirilmesi öncesinde ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmesi sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Çalışan personel dinlenme odalarında da en az 1 metrelik sosyal mesafeyi korumalı ve maske takmayı sürdürmelidir. Ortak yeme-içme ünitelerinde sosyal mesafe kurallarına uygun olarak masa ve sandalyeler düzenlenerek bu alanların kapasitesi belirlenmeli ve belirlenen kapasite kadar personelin aynı anda kullanımı sağlanmalıdır.
- Personel kıyafetleri günlük olarak değiştirilmelidir.
- Yalancı güven hissi oluşturarak COVID-19 bulaşma riskini arttırabileceği için çay bahçelerinde bulaşık yıkayanlar haricindeki çalışanların eldiven kullanımı önerilmemektedir.

10.4. Çay bahçelerinin Temizlenmesi, Dezenfeksiyonu ve Havalandırılması

• Çay bahçelerinde genel temizlik her gün düzenli olarak su ve deterjanla yapılmalıdır. Sık kullanılan alan ve malzemeler daha sık temizlenmelidir.

- Çalışma saatinin ortasında bir saat müşteri alınmamalı ve genel temizlik yapılmalıdır.
- Yer ve yüzeylerin temizliğinde nemli silme-paspaslama tercih edilmelidir. Toz çıkaran fırça ile süpürme işlemlerinden kaçınılmalıdır.

• Çay bahçelerinin temizliğinde kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi sık dokunulan yüzeylerin temizliğine dikkat edilmelidir. Bu amaçla, su ve deterjanla temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Lavabo ve tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.

• Klor bileşiklerinin uygun olmadığı yazar kasa, bilgisayar klavyeleri, telefon ve diğer cihaz yüzeyleri %70'lik alkolle silinerek dezenfeksiyon sağlanmalıdır.

- Sağlık Bakanlığı tarafından ruhsatlandırılmış yüzey dezenfektanları kullanılabilir.
- Temizlik bezleri kullanım alanına göre ayrılmalı ve her kullanım sonrası uygun şekilde temizlenmelidir. Yıkabilen, tekrar kullanılan temizlik malzemelerinin en az 60 °C'de yıkanması önerilir.

• Tuvaletlere el yıkama ve maske kullanımı ile ilgili afişler asılmalıdır.

• Tuvaletlere tuvalet kağıdı ve tek kullanımlık kâğıt havlu konulmalıdır. Hava ile el kurutma cihazları çalıştırılmamalıdır.

• Tuvaletlerde sıvı sabun bulundurulmalı ve devamlılığı sağlanmalıdır. Antiseptik içeren sabuna gerek yoktur.

- Tuvaletlerdeki batarya ve sabunluklar mümkünse fotoselli olmalıdır.

• Temizlik yapan personelin tıbbi maske ve eldiven kullanması sağlanmalıdır. Temizlik sonrasında personel maske ve eldivenlerini çıkarıp çöp kutusuna atmalı, ellerini en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkamalıdır.

• Kapalı alanı bulunan işletmelerde, kapalı alanların havalandırması temiz hava sirkülasyonunu sağlayacak şekilde düzenlenmeli, havalandırma sistemlerinin bakımı ve filtre değişimleri üretici firma önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. T.C. Sağlık Bakanlığının yayınladığı/yayınlayacağı Klima Rehberine uyulmalıdır.

11. BÜFE, KANTİN VE BAYİLERDE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı, sosyal mesafe ve iş yeri içinde uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. İş yeri girişinde, içinde ve ödeme noktası yakınında uygun yerlerde el antiseptiği bulundurulmalıdır.

11.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- Maskesiz ve maskeyi uygun şekilde kullanmayan (burun ve ağız kapalı şekilde) kullanmayan müşteriler içeri alınmamalıdır.
- Çalışan ve müşteri dahil 4 metrekareye 1 kişi olacak şekilde içeriye çalışan/ müşteri alınmalıdır. Bu kurala göre iş yeri kapasite bilgisi kapıya asılmalıdır.
- Sosyal mesafe kurallarına (en az 1 metre, 3-4 adım) uyulmalı, sıra beklenmesi gereken her yerde (iç ve dış alanlar) bekleme mesafeleri yer işaretleriyle belirlenmelidir.
- İçeride kalabalık oluşmasını engellemek için, dış kapıya içeriye girilmesini engelleyecek basit bir uyarıcı/engelleyici koyulmalıdır. Renkli kordon ya da şerit veya plastik duba gibi bir blokaj materyali bu amaç ile kullanılabilir.
- Sıra bekleyen müşteriler iş yeri dışında sosyal mesafe kurallarına göre belirlenmiş işaretlerde beklemelidir.
- Bu iş yerlerindeki yeme içme alanlarının kullanımı restoran, Lokanta ve kafelerle birlikte açılmalıdır. Bu alanlarda "Restoran, Lokanta ve kafeler" için yayınlanacak kurallar uygulanmalıdır.
- Bahis bayilerinde bahis doldurma işlemi dış mekanda yapılmalı, ortak kullanım amacı ile kalem, broşür vb. materyal bulundurulmamalıdır.
- Açık ürünlerin paketlenerek satılması, müşterilerin bu ürünlere dokunmasının engellenmesi, mümkünse raflardaki ürünlerin çalışan personel tarafından müşteriye verilmesi sağlanmalıdır.
- Kasa önünde müşteri bekleme yerleri arasında (en az 1 metre) olacak şekilde yer işaretlemesi yapılmalıdır.
- Müşterilerin temassız ödeme yapması teşvik edilmelidir.
- Personeli korumak için tezgâhlar/personel ve müşteri alanı arasında geçici bir ayırıcı veya pencere yerleştirilmelidir.

11.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

- İş yeri girişindeki asılı afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.
- Müşterilerin maskeli olarak iş yerine girmesi sağlanmalı ve içeride maske çıkartılmamalıdır. Bu tip iş yerleri ve genel olarak toplum içinde kuralına uygun olarak basit bez maske takılması yeterlidir.
- Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- Mecbur kalınmadıkça yüzeylere dokunulmamalıdır.
- Sık dokunulan yüzeylere dokunulması durumunda, el antiseptiği kullanılmalıdır.

11.3. Personeli Korumaya Yönelik Önlemler

- Ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtileri olan personel çalıştırılmamalıdır.
- Personel çalışırken ateş, öksürük, burun akıntısı, nefes darlığı gibi belirtiler gelişirse, tıbbi maske takılı olarak sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidir.

- Çalışan personelin tümü kuralına uygun maske takmalı, maske nemlendikçe ya da kirlendikçe değiştirilmelidir. Yeni maske takılırken ve sonrasında el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Müşteri ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.
- Çalışan personelin el hijyenine dikkat etmeleri sağlanmalıdır. El hijyenini sağlamak için, eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği / en az %70'lik alkol içeren kolonya kullanılmalıdır.
- Personelin dinlenme alanlarında 1 metrelik sosyal mesafe korunmalı ve maske takılmasının sürdürülmesi sağlanmalıdır.
- Yemek, su/çay/kahve molalarında maske çıkarılacağı için, kapalı alanda aynı anda birden fazla kişi olmamalıdır.

11.4. Ortam Temizliği, Dezenfeksiyonu ve Havalandırma

- İş yeri temizliği günlük olarak yapılmalıdır. Sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.
- Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.
- İş yerinde sık dokunulan yüzeylerin (kapı kolları, telefon ahizeleri, masa yüzeyleri gibi) temizliğinin su ve deterjanla yapılması yeterlidir. Temizlik sonrası dezenfeksiyon için 1/100 sulandırılmış (5 litre suya yarım küçük çay bardağı) çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılabilir. Klor bileşikleri yüzeylerde korozyon oluşturabilir. Dayanıklı yüzeyler için kullanılması önerilen bir dezenfektandır. Tuvalet dezenfeksiyonu için 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) kullanılmalıdır.
- Klimalar dışarıdan %100 temiz hava alacak modda çalıştırılmalı, fan hızı düşük tutulmalıdır. Klimaların bakım, temizlik ve filtre değişikliği zamanında yapılmalıdır.
- İş yerlerinde pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.
- Varsa iş yeri lavabosu müşterilere kapalı olmalıdır. İş yeri lavabosu ve tuvaleti sık aralıklarla temizlenmelidir.
- İş yerindeki dinlenme alanları ile tuvaletinin pencereleri açık tutulmalıdır.
- Tuvaletlerde tek kullanımlık kâğıt havlu kullanılmalı, hava ile el kurutma aletleri çalıştırılmamalıdır.

11.5. COVID-19 Kapsamında Büfelerde Alınması Gereken Önlemler

- İş yerinin görünür bir yerine COVID-19 önlemleri ile ilgili bilgilendirme afişleri (el yıkama, maske kullanımı ve sosyal mesafe için uyulması gereken kurallar) asılmalıdır. Büfelerde müşteri ve çalışan için el antiseptiği bulundurulmalıdır.

11.5.1. İş Yerine Yönelik Önlemler

- Büfede tıbbi/bez maske takılmalı, nemlendikçe değiştirilmelidir. Her maske değişiminden sonra el antiseptiği kullanılmalıdır.
- Büfe önünde sosyal mesafenin (en az 1 metre, 3-4 adım) korunması için zeminde işaretleme yapılmalıdır.
- Müşterilerin tek tek alışveriş yapmaları sağlanmalıdır.
- Her ödeme işleminden sonra el antiseptiği kullanılmalıdır. Ödemelerde mümkünse temassız ödeme şekli teşvik edilmelidir.
- Eldivenin doğru kullanılmaması COVID-19 bulaşma riskini artırdığından büfede çalışanlar eldiven kullanmamalıdır. El hijyenine dikkat edilmesi yeterli olacaktır.

• Büfenin temizliği günlük olarak yapılmalı, sık kullanılan alanlar (masa ve tezgahlar gibi) daha sık temizlenmelidir.

• Büfede pencereler ve kapılar açılarak doğal havalandırma sık yapılmalıdır.

• Hassas yüzeylerin (telefon, bilgisayar gibi) dezenfeksiyonu %70'lik alkol ile ıslatılmış bezle silinerek yapılmalıdır.

• Büfeye misafir alınmamalıdır.

11.5.2. Müşterilere Yönelik Önlemler

• Büfe önündeki asılı COVID-19 ile ilgili afişte belirtilen kurallara uyulmalıdır.

• Tıbbi/bez maske takılmalıdır.

• Diğer müşteriler ve çalışanlar ile aradaki sosyal mesafe (en az 1 metre, 3-4 adım) korunmalıdır.

• Mecbur kalmadıkça yüzeylere dokunulmamalı, dokunulması durumunda el antiseptiği kullanılmalıdır.